

Nr. 11

Oversigt over vigtige domme, der er afsagt af nationale domstole i sidste instans

Generelt anvender de forskellige medlemsstaters domstole fællesskabslovgivningen fuldt ud. Når der rejses fællesskabsretlige spørgsmål, hvorom der allerede er truffet afgørelse, tager de selv stilling hertil, og de forelægger i stadig højere grad EF-Domstolen præjudicielle spørgsmål i henhold til traktatens artikel 177. Dette gælder stort set både underordnede rette og retter, der træffer afgørelse i sidste instans.

Antallet af indbragte præjudicielle spørgsmål steg således fra 91 i 1986 til 144 i 1987⁽¹⁾. Fordelingen efter stat og retsinstans var i 1987 følgende:

Medlemsstat	I alt	Indbragt af retter, der træffer afgørelse i sidste instans
Tyskland	32	10
Belgien	15	3
Danmark	5	2
Spanien	1	—
Frankrig	36	3
Grækenland	17	—
Irland	2	1
Italien	5	—
Luxembourg	3	3
Nederlandene	19	14
Portugal	—	—
Det Forenede Kongerige	9	1

På den anden side har Kommissionen i en analyse, som den i år har foretaget af de overordnede nationale domstoles holdning til fællesskabsretten, kunnet konstatere en markant udvikling i retning af større respekt for fællesskabsretten og ensartet retspraksis hos disse domstole.

I analysen, som tænkes offentliggjort, undersøges land for land udviklingen i de overordnede domstoles afgørelser af de problemer, der opstår i tilfælde af konflikt mellem fællesskabsretten og national ret, samt disse domstoles anvendelse af tre af fællesskabsrettens hovedprincipper: forrang i forhold til senere national lovgivning, fællesskabsretsakternes, herunder direktivers, direkte virkning, samt den ensartede retspraksis.

Det konkluderes, at de nationale domstole for størstedelens vedkommende har opgivet de tidligere afvigende holdninger og nu medvirker effektivt til at gennemføre fællesskabsretten. De endnu bestående problemer er mindre grundlæggende: misbrug af begrebet »acte clair«, et vist ukendskab til fællesskabsrettens bestemmelser eller for den sags skyld lejlighedsvis vægring ved at acceptere nogle af Domstolens afgørelser ses stadig i nogle nationale domstoles holdning.

På anmodning af Europa-Parlamentet⁽²⁾ har Kommissionen anført ovennævnte oplysninger og den senere behandling i forbindelse med nogle af de domme, der er afsagt af retter i sidste instans, til belysning af de omtalte og stadig eksisterende problemer.

I disse sager er der enten tale om, at domstolene i sidste instans ikke har haft kendskab til EF-Domstolens retspraksis eller har fortolket fællesskabsrettens bestemmelser fejlagtigt, eller at de i strid med EØF-Traktatens artikel 177, sidste stykke, har undladt at forelægge EF-Domstolen præjudicielle spørgsmål ved i for udstrakt grad at gøre brug af begrebet »acte clair« eller ved at negligere de fællesskabsretlige aspekter (A). Endvidere omtales domme, der er afsagt af retter i sidste instans, og hvori der gives udtryk for en principiel stillingtagen, som sikrer, at fællesskabsretten overholdes (B).

Det skal påpeges, at den her givne oversigt kun er af orienterende art og ikke prætenderer at være udtømmende. De afgørelser, der er medtaget, har Kommissionen nemlig fået kendskab til via juridiske fagtidsskrifter eller er blevet den meddelt.

Som Kommissionen ved flere lejligheder i forbindelse med sager, hvor nationale domstole har set bort fra rækkevidden af og betingelserne i bestemmelserne i EØF-Traktatens artikel 177⁽³⁾, har udtalt, er det ikke udelukket, at man, dersom en national domstol træffer en afgørelse, der strider mod fællesskabsretten, iværksætter en overtrædelsesprocedure mod den medlemsstat, hvor den pågældende domstol er hjemmehørende. En sådan fremgangsmåde er dog ikke det bedste grundlag for et samarbejde mellem de nationale domstole og EF-Domstolen. Hvis omstændighederne tillader det, bestræber Kommissionen sig derfor på i sådanne tilfælde at opnå, at medlemsstaterne — uden at krænke princippet om domstolenes uafhængighed — sikrer at fællesskabsretten, eventuelt ved love eller administrative forskrifter overholdes.

I andre tilfælde kan Europa-Parlamentet spille en værdifuld rolle ved at bringe problemet op.

⁽¹⁾ Se navnlig betænkningen udarbejdet for udvalget om retlige anliggender og borgernes rettigheder om »kontrollen med medlemsstaternes gennemførelse af fællesskabsretten« af J. M. Lafuente López (dok. A2-305/87 af 22. februar 1988) og af Marie-Claude Vayssade (dok. A2-112/85 af 9. oktober 1985, særlig punkt 34, s. 16-18, samt Europa-Parlamentets beslutning om samme spørgsmål af 21. oktober 1985 (EFT nr. C 343 af 31. 12. 1985, s. 8).

⁽²⁾ Se navnlig Kommissionens svar på skriftlige forespørgsler nr. 10/67 og nr. 349/69 fra hr. Westerterp, nr. 28/69 fra hr. Deringer, nr. 608/78 fra hr. Krieg og nr. 526/83 fra hr. Tyrrell (EFT nr. 270 af 8. 11. 1967, s. 2; EFT nr. C 20 af 14. 2. 1970, s. 3; EFT nr. C 71 af 17. 7. 1968, s. 1; EFT nr. C 28 af 31. 1. 1979, s. 8, og EFT nr. C 268 af 6. 10. 1983, s. 25).

⁽¹⁾ Der blev endvidere i 1987 for Domstolen indbragt 174 direkte søgsmål og 77 tjenestemandssager. Domstolen afsagde i 1987 208 domme.

A.1. *Cour de Cassation (Frankrig) — Afdelingen for straffesager — Dom af 12. november 1986, nr. 85-95-751*

Der er tale om et ved udarbejdelsen af beretningen for 1986 endnu ikke kendt tilfælde af fejlagtig anvendelse af fællesskabsretten, som denne høje domstol har gjort sig skyldig i. Sagen vedrører den toldprocedure, der gælder for varer, som efter udførsel til et toldoplag i et tredjeland genindføres i Frankrig. Urkasser og -armbånd havde været anbragt i toldoplag med henblik på overgang til fri omsætning i det pågældende land eller andre tredjelande. Cour de Cassation afslog i det foreliggende tilfælde uden at rejse et præjudicielt spørgsmål at lade varerne henføre under ordningen for returvarer (forordning (EØF) nr. 754/76), idet den på de pågældende industrivarer anvendte en bestemmelse, der kun gælder landbrugsprodukter, for hvilke der er ydet restitution, medens klageren under disse omstændigheder i henhold til nævnte forordning havde ret til toldfri genindførsel inden for en frist på tre måneder.

2. *Conseil d'État (Frankrig) — Dom af 23. december 1987, nr. 70127-70128 — Joseph Griesmar*

Denne dom er et eksempel på misbrug af teorien om »acte clair«. Joseph Griesmar, som er tjenestemand ved De Europæiske Fællesskaber og fransk tjenestemand uden for nummer, havde for Conseil d'État anlagt sag om et påbud om at betale visse pensionsbidrag i Frankrig. Han fandt, at dette medførte diskrimination i forhold til andre nationale tjenestemænd, idet de annuiteter, han indbetaler til, ikke tages i betragtning ved udbetalingen af national pension på grund af hans status som tjenestemand afgivet til en international organisation. Hvad de påberåbte anbringender vedrørende fællesskabsretten angår, indskrænkede Conseil d'État sig til at udtale, at det klart fremgår af de anfægtede afgørelser, at de hverken krænker princippet om arbejdskraftens frie bevægelighed eller artikel 15 i protokollen vedrørende De Europæiske Fællesskabers privilegier og immuniteter, hvorefter Fællesskabets tjenestemænd er undergivet en af Rådet fastlagt særlig ordning for sociale ydelser. Der gives ingen begrundelse for denne afgørelse.

3. *Conseil d'État (Frankrig) — Dom af 7. oktober 1987 — Procesfællerne Genty*

Denne dom er endnu et eksempel på misbrug af teorien om »acte clair«. I forbindelse med en offentlig auktion over en kinesisk Yüan-krukke tilkendegav de franske myndigheder, at det var forbudt at eksportere denne.

Conseil d'État, som sagen blev forelagt, mente, at der klart fremgik af bestemmelserne i Rom-Traktatens artikel 36, som tillader eksportrestriktioner, der er begrundet i »beskyttelse af nationale skatte af kunstnerisk, historisk eller arkæologisk værdi«, at denne artikel fandt anvendelse i det konkrete tilfælde. Da EF-Domstolen hun sjældent har haft lejlighed til at fortolke denne traktatbestemmelse, burde Conseil d'État have forelagt Domstolen et præjudicielt spørgsmål

4. *English High Court — Queen's Bench Division — Dom af 25. februar 1987 — SA Magnavision mod General Optical Council*

Denne dom rejser et procedureproblem vedrørende anvendelsen af artikel 177. I sin oprindelige dom fandt den engelske domstol, at der kunne gives et tilstrækkeligt klart svar på det fællesskabsretlige spørgsmål til, et det ikke var nødvendigt at anvende artikel 177. I en efterfølgende dom fandt samme domstol, at forudsætningerne for at appellere dommen ikke var opfyldt, og at dens oprindelige dom derved blev afsagt af en ret i sidste instans. Som svar på klagerens udtrykkelige anmodning om at forelægge et præjudicielt spørgsmål udtalte retten, at det fællesskabsretlige spørgsmål var blevet løst, og at det derfor ikke længere »verserede« for den. Herved nægtede High Court klageren mulighed for at lade det fællesskabsretlige spørgsmål forelægge en ret i sidste instans, som er undergivet forpligtelserne i artikel 177.

B.1. *Dom afsagt af appeldomstolen i Coimbra den 30. juli 1987, nr. 32-86*

Denne dom er den første, som er afsagt af en portugisisk domstol i sidste instans i et fællesskabsretligt spørgsmål og den følger EF-Domstolens retspraksis. Den vedrører den direkte virkning af et direktiv, som var vedtaget inden tiltrædelsen. Til trods for at direktivet ikke var gennemført i national ret anerkendte appeldomstolen, at den pågældende privatperson kunne påberåbe sig direktivet, og den gav en korrekt fortolkning af dette. Den portugisiske dom er så meget mere bemærkelsesværdig, som den vedrører et fællesskabsretligt aspekt, domstolene i de andre medlemsstater har været længe om at acceptere som retsregel (se den holdning, det franske Conseil d'État og Bundesverfassungsgericht har indtaget i en række domme, der er omtalt i de tidligere beretninger).

2. *Bundesverfassungsgericht — Dom af 8. april 1987, 2 BvR 68/85 (Kloppenburg mod Bundesrepublik Deutschland) — Dom af 4. November 1987, 2 BvR 763/85 (Kloppenburg mod Bundesrepublik Deutschland), 2 BvR 876/85 (Prim mod Bundesrepublik Deutschland)*

Ved disse domme har den tyske forfatningsdomstol annulleret domme, afsagt af en tysk ret, med den begrundelse at denne ikke havde forelagt EF-Domstolen det verserende fællesskabsretlige spørgsmål. Dommene er således af stor betydning for en effektiv anvendelse af fællesskabsretten.

Appellen til forfatningsdomstolen vedrører nogle domme, afsagt af Bundesfinanzhof den 25. april 1985, som fraviger Ef-Domstolens retspraksis med hensyn til den direkte virkning af fællesskabsdirektiver⁽¹⁾. Forfatningsdomstolen henviste til sine tidligere domme, hvorefter Ef-Domstolen er lovlige dommer («gesetzlicher Richter») i henhold til den tyske forfatning⁽²⁾. Det fastslås, at Bundesfinanzhof arbitrært har undladt at forelægge EF-Domstolen et præjudi-

cielt spørgsmål, tilsidesat sine forpligtelser efter traktatens artikel 177 samt overtrådt artikel 101, stk. 1, andet punktum, i grundloven, som garanterer adgang til den lovlige dommer. Der eksisterer således nu i Forbundsrepublikken Tyskland et nationalt retsmiddel, der skal sikre, at de nationale domstole overholder forpligtelsen efter artikel 177 og fællesskabsretten.

(¹) Se tredje beretning (EFT nr. C 220 af 1. 9. 1986, s. 27).

(²) Se fjerde beretning (EFT nr. C 338 af 16. 12. 1987, s. 1.).